

Symposium specjalne: NOWE DROGI FENOMENOLOGII
Przewodniczący: **Andrzej PRZYŁĘBSKI**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Poznań

Andrzej KLAWITER, Dawid WIENER
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań
Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej, Poznań

EMOCJE W ODBIORZE DZIEŁA SZTUKI. UJĘCIE FENOMENOLOGICZNE W PARAFRAZIE KOGNITYWISTYCZNEJ

Referat zawiera próbę rozwinięcia Ingardenowskiego ujęcia roli emocji w odbiorze dzieła sztuki. Ujęcie Ingardena poddane zostaje parafrazie odwołującej się do opracowanej przez jednego z autorów (Dawid Wiener, *Antycypcja a procesy emocjonalne*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2009) koncepcji emocji jako antycypacji. Pokażemy, iż emocje estetyczne to szczególnego rodzaju emocje erzacowe. Argumentować będziemy, iż o przejściu do kolejnych etapów w procesie odbioru dzieła sztuki decyduje wystąpienie emocji odpowiedniego rodzaju.

Andrzej LISAK
Politechnika Gdańska

PROJEKT FENOMENOLOGII CZYSTO NOEMATYCZNEJ – W KIERUNKU NOWEJ FENOMENOLOGII

Konsekwentną teoretycznie fenomenologię, fenomenologią unikającą raf subiektywizmu i idealizmu, może być fenomenologia czysto noematyczna. Wymaga ona nowego, odmiennego od husserlowskiego pojęcia świadomości. Pojęcie to kształtowało się w obrębie poheglowskiej filozofii w transcendentalnie zorientowanym neokantyzmie, zwłaszcza w myśli Aloisa Riehla i szkoły marburskiej, a najpełniejszy jej wykład daje *Allgemeine Psychologie* Paula Natorpa. Świadomość staje się w tej filozofii pojęciem podstawowym i pierwotnym, czymś, co nie może być utożsamiane – jak u Kartezjusza, Kanta i Husserla – z podmiotem, ale pierwotnością, która wyprzedza samą relację przedmiotowo-podmiotową. Oba człony relacji poznawczej mogą ukształtować się jedynie w polu świadomości. Filozofia wychodząca od świadomości w jej sensie transcendentalnym nie oznacza cofnięcia się w subiektywność, ale możliwość realistycznego ujęcia momentu przedmiotowego i

podmiotowego w poznaniu. Nie oznacza również, że jest nam dana bezpośrednio subiektywność, która według Natorpa zawsze skrywa się za tym, co dane i może być jedynie wtórnie rekonstruowana. Taki projekt fenomenologii konfrontowany jest z genetyczną fenomenologią Husserla oraz stanowiskami fenomenologii Heideggera, Schmitza, Waldenfelsa i Mariona. Pozwala to na nowo postawić takie kwestie jak bezpośredniość doświadczenia, relacji między tym, co bezpośrednio dane a językiem, konstytucji bytu ludzkiego, *etc.*, a także kwestię sporu realizm – idealizm.

Witold PŁOTKA
Uniwersytet Gdański

„PROSZĘ MI WYBACZYĆ WSZYSTKIE TE HEREZJE”.
PRÓBA HERMENEUTYCZNEGO PRZEFORMUŁOWANIA FENOMENOLOGII

Celem referatu jest próba interpretacji fenomenologii w świetle niektórych postulatów hermeneutyki. Fenomenologię rozumie się przy tym szeroko jako metodę badań filozoficznych. Czym jest zatem fenomen fenomenologii? W swoim referacie – przyjmując perspektywę metafizyczną – staram się sformułować hermeneutyczną odpowiedź na to pytanie i argumentuję, że zrozumienie fenomenologii już zawsze pojawia się w horyzoncie określonych „przesądów”. W tym kontekście można przywołać przekonanie, że filozofia fenomenologiczna przedstawia historię następujących po sobie herezji wobec klasycznej myśli Edmunda Husserla. Głosząc jednak tę tezę, należy żywić pewne „przesady” na temat głównych pojęć fenomenologii, przesady, które za Hansem-Georgiem Gadamerem można ująć jako „wstępne pojęcia” („*Vorbegriffe*”). Fenomenologię rozumie się wówczas przede wszystkim jako systemem filozofii o idealistycznych i co za tym idzie – solipsystycznych implikacjach.

Teza referatu brzmi, że fenomenologia jako ruch filozoficzny jest możliwa *tylko* jako seria kolejnych „herezji”, przy czym wyrażenie „herezja” należy rozumieć jako „rozszerzenie” lub „przekroczenie”. Przede wszystkim eksponuję więc pojęcie fenomenologii jako metody. W tym celu niezbędne jest przeinterpretowanie pojęcia redukcji, wykazując, że redukcja nie jest negacją świata, czy też negacją naszych codziennych mniemań, lecz raczej ma znaczenie praktyczne i wyraża permanentny postulat przeprowadzenia nie-naiwnych dociekań. Filozoficzny postulat zawieszenia naiwności wprowadza jednak fenomenologa w rodzaj „koła hermeneutycznego”, naiwność bowiem pozwala na zrozumienie przełomu

redukcji, a sama redukcja urzeczywistnia się w „naiwnym” życiu wspólnoty filozofów. Rozumienie jawi się tym samym jako jedno z podstawowych pojęć fenomenologicznych.

Łukasz PRZYBYLSKI

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Poznań

ZNACZENIE FENOMENOLOGII DLA KOGNITYWISTYKI

Tradycja fenomenologiczna wydaje się być tą, na którą najczęściej i najchętniej powołują się badacze z obszaru nauk kognitywnych podejmujący problem ucieleśnionego poznania czy szerzej, ucieleśnionego umysłu. W referacie przedstawię wybrane intuicje dotyczące tej kwestii, obecne w tradycji fenomenologicznej, przede wszystkim Husserlowskiej. Husserl nie pisze nigdzie wprost o ucieleśnieniu poznania, znaleźć jednak można w jego pracach liczne fragmenty odnoszące się do ciała, np. w kontekście konstytucji przedmiotu w spostrzeżeniu czy problematyki przestrzeni. Najogólniej rzecz biorąc odnaleźć można w fenomenologii Husserla liczne, choć często przez niego nierozwinięte, sugestie dotyczące roli ciała w percepcji. Właśnie w tej perspektywie, ciała uwikłanego w procesy percepcyjne, fenomenologia stanowi niebanalne źródło inspiracji dla badań kognitywnych.

Sven SELLMER

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Poznań

NOWA FENOMENOLOGIA A INTERKULTUROWOŚĆ

Badania interkulturowe borykają się z zasadniczym problemem: na jakim wspólnym gruncie owo "inter" ma się opierać. Podejście fenomenologiczne jest tutaj ważnym narzędziem – szczególnie dotyczy to Nowej Fenomenologii, która w sposób systematyczny stara się wyszukiwać i analizować pokłady doświadczeniowe głębsze od tych, które dają się opisać za pomocą codziennego języka. W mojej prezentacji zamierzam dokładniej przyjrzeć się tej właściwości metody neofenomenologicznej, odnosząc się do własnych badań nt. filozofii greckiej i indyjskiej.

Wojciech STARZYŃSKI
Polska Akademia Nauk
Warszawa

**ZNACZENIE FENOMENU EROTYCZNEGO DLA FILOZOFII
INTERSUBIEKTYWNOŚCI
(M. HENRY, J.-L. MARION, N. DEPRAZ)**

Relacja erotyczna przykuwa uwagę fenomenologów już od czasów Husserla i Schellera, otrzymując szczególne przywileje w myśli francuskiej (Sartre, Levinas). W moim wystąpieniu zamierzam poddać analizie mniej znane stanowiska fenomenologiczne, sformułowane przez Michela Henry'ego i Jeana-Luca Mariona. Ci dwaj fenomenolodzy, reprezentujący drugą generację fenomenologii francuskiej, w fenomenie erotycznym upatrują możliwość rozwiązania klasycznego dla fenomenologii problemu intersubiektywności, przy jednoczesnym utrzymaniu „mocnego” pojęcia subiektywności, określonej jako ośrodek nieustannej auto-afekcji. Obaj myśliciele konstatują skończoność lub ograniczenia właściwe dla relacji erotycznej, co prowadzi z kolei do konieczności poszerzenia domeny erotyki o takie przesycone afektem fenomeny jak fenomen przyjaźni, miłości rodzicielskiej, czy wreszcie i przede wszystkim - fenomen Boga. Wykład uzupełni omówienie polemicznego stanowiska Natalie Depraz, która określa specyfikę fenomenu erotycznego poprzez jego relacyjną dynamikę.